

LAKIALOITE 121/2001 vp

Laki toimeentulotuesta annetun lain 7 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään, että lakia toimeentulotuesta muutetaan kolmella tavalla. Ensimmäinen esitetään, että korotetaan toimeentulotuen perusosaa n. 20 %:lla, esimerkiksi yksin asuvalla ensimmäisessä kuntaryhmässä 409 euroon (2 428 mk), toiseksi, että perusosaan sisältyvä,

seitsemän prosentin asumismenojen omavastuu poistetaan ja kolmanneksi, että otetaan käyttöön ns. työssäkäyvän lisä, jonka suuruus on lain 9 §:n mukaisen toimeentulotuen perusosan määrä viikkoa kohti.

PERUSTELUT

Suomessa tuloerot ovat kasvaneet viime vuosina, mutta toimeentulotukiasiakkaiden määrä on hieman laskenut (vuonna 1997 593 800 asiakasta, vuonna 1998 534 900 asiakasta, vuonna 1999 493 000 asiakasta ja vuonna 2000 arviolta 460 000 asiakasta). Arvion mukaan n. 8,9 prosenttia väestöstä joutui turvautumaan vuonna 2000 toimeentulotukeen. Osaltaan asiakasmäärän lasku selittyy sillä, että toimeentulotukea on heikennetty. Viime hallituskaudella toteutettiin mm. asumiskulujen 7 prosentin omavastuu, alennettu perusosa ja lapsinormien leikkaus. Toimeentulotuen indeksitarkistus on toteutettu vuodesta 1999 lähtien, mutta vuosina 1994 ja 1997—1998 indeksi jäädytettiin.

Toimeentulotuen kakkoskuntaryhmän yksinasuvan perusosa on vain 2 059 mk/kk, josta pitää kattaa mm. ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtai-

sesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisioluovasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä mm. seitsemän prosenttia tarpeellisen suuruista asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettujen asumismenojen määrästä. Ruuan osuus perusnormista on 48 prosenttia eli ykköskuntaluokassa yksin asuvalla 1 133 mk/kk ja kakkoskuntaluokassa 988 mk/kk eli 32,90 mk/päivä.

On syytä muistaa, että vuonna 1993 suppeassa toimeentulotuen perusosassa muodostivat kokonaisuuden ravintomenot, käyttövarat ja muut jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot. Normi oli yksinäisen kohdalla kakkoskuntaluokassa n. 1 300 mk/kk eli 43 mk/pv. Muut menot maksettiin omina erinään: mm. lääkkeet, sanomalehti, kohtuullinen puhelinmaksu, televisioluopa, vaatemenot ja harrastetoiminta. Viimeisten

kahdeksan vuoden aikana tosiasiallisesti toimeentulotuen perusosan ruokanormi on ilmeisesti laskenut. Myös Esko Ahon porvarihallituksen esityksestä toimeentulotuen tuloina alettiin laskea lapsilisät, jotka aiemmin olivat olleet perheen käytössä normilaskelman ulkopuolella, eli vuodesta 1995 lähtien toimeentulotukiperheet ovat "syöneet" lapsilisänsä. Pelkästään laajan ja suppean toimeentulotuen perusosan vertailun perusteella voi todeta, että toimeentulotuen perusosan ruuan osuus on viimeisten kahdeksan vuoden aikana pysynyt joko ennallaan tai laskenut. Näin ollen toimeentulotuen perusosan tasekorotus on mitä perustelluin toimenpide. Jos ensisijaisia etuuksia, esim. työmarkkinatukea, korotetaan, niin kuin budjettineuvottelujen yhteydessä on sovittu, on tarpeellista, että toimeentulotukeen tulee tasokorotus, ettei työmarkkinatuen/peruspäivärahan saajien etuuksien korotuksia leikata toimeentulotuen kautta. Lakialoitteissa esitetään, että yksin asuvan henkilön ja yksinhuoltajan toimeentulotuen perusosaa ensimmäisessä kuntaryhmässä korotetaan nykyisestä 409 euroon ja toisessa kuntaryhmässä 391 euroon kuukautta kohti. Samalla ehdotetaan, että myös muiden toimeentulotukilain 9 §:ssä mainittujen henkilöiden perusosat nousevat lainkohdassa mainitussa suhteessa edellä esitettyihin, perusosan korotettuihin määriin nähden.

Toimeentulotukeen säädetty seitsemän prosentin asumiskulujen omavastuu on mitä ilmeisimmin vähentänyt toimeentulotukiasiakkaiden rekisteröityä määrää ja heikentänyt toimeentulotukiperheiden taloutta noin 150 mk/kk. Toimeentulotukiperheiden häätöjen määrä on arvioiden mukaan lisääntynyt. Asumiskulujen seitsemän prosentin omavastuu on myös sosiaalityön kannalta ongelmallinen. Kun ennen oli mahdollista maksaa hakijan vuokra asumistuen jälkeen suoraan sosiaalitoimistosta, nyt asumiskulujen omavastuu siirtää vuokran maksamista asiakkaalle päin ja lisää prosenttien laskemista sosiaalitoimistoissa, mikä on pois varsinaisesta sosiaalityöstä. Asumismenojen omavastuu on

edellä kerrotuilla perusteilla syytä poistaa toimeentulotuen perusosasta.

Ministeri Soininvaara ja hallitus ovat esittäneet väliaikaista muutosta toimeentulotukilain 11 ja 15 §:ään (HE 155/2001 vp). Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia siten, että 20 prosenttia toimeentulotukea hakevan henkilön tai perheen ansiotuloista, kuitenkin enintään 100 euroa kuukaudessa, jätettäisiin ottamatta huomioon toimeentulotukea myönnettäessä. Lakimuutosta valmisteltaessa on tuotu moneen kertaan esiin sen heikkoudet. Lakimuutos kohdentuu eniten ns. työssäolohtolaisiin, jotka eivät saa mitään muuta sosiaalietuutta kuin toimeentulotukea. Tämän kohderyhmän työkyky ei yleensä ole paras mahdollinen. Toisaalta perusnormin alhaisuus aiheuttaa tilanteen, että 3 000 markan nettopalkkatuloilla ja vaikka jätetään tuloista huomiomatta 20 prosenttia eli otetaan huomioon 2 400 mk, ei henkilö mitä ilmeisimmin olisi oikeutettu toimeentulotukeen, koska hän saa pienten palkkatulojen perusteella asumistukea ja omavastuu asumiskuluista on 7 prosenttia. Soininvaaran malli ei myöskään ota mitenkään huomioon perheen kokoa, koska 20 prosenttia lasketaan suoraan palkkatuloista.

Mielestämme jo 1990-luvun alussa käytössä ollut ns. työssäkäyvän lisä on perustellumpi muoto tukea toimeentulotukiasiakkaita. Työssäkäyvän lisä ottaa huomioon perheeseen ja se tulee aina asiakasperheelle, kun perheenjäsenet ovat työssä. Työssäkäyvän lisä lisätään perusosaa koskevassa laskelmassa menoihin ja se on viikon perusosan suuruinen. Se on sosiaalityöntekijöiden kannalta helpompi työväline kuin matemaattinen prosenttilasku. Työssäkäyvän lisä motivoi pieniin palkkatuloihin enemmän kuin Soininvaaran malli, koska suurempi osuus ansiotuloista jää toimeentulotukiasiakkaan omaan käyttöön. Välttämättä asiasta ei tarvitsisi edes erikseen tehdä lainmuutosta, koska jo voimassa olevan toimeentulotukilain 11 §:ssä todetaan, että vähäisiksi katsottavia avustuksia ja ansiotu-

loja ei tuloina oteta huomioon. Asia olisi voitu ohjeistaa esim. oppaassa toimeentulotukilain soveltajille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 7 ja 9 §:n muuttamisesta

Edusunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 7 §:n 2 momentti ja 9 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin niistä on 9 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 535/2001, seuraavasti:

7 §

Huomioon otettavat menot

Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisioluvasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot sekä työssäkäyvän lisä, jonka suuruus on 9 §:n mukaisen perusosan seitsemän päivän osuus.

9 §

Perusosan suuruus

Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti on:

1) yksinasuvalla henkilöllä ja yksinhuoltajalla kansaneläkelaiissa (347/1956) tarkoitetussa ensimmäisessä kuntaryhmässä 409 euroa ja toisessa kuntaryhmässä 391 euroa;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta _____.

LA 121/2001 vp — Marjaana Koskinen /sd ym.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2001

Marjaana Koskinen /sd
Esa Lahtela /sd
Erkki Kanerva /sd
Lauri Kähkönen /sd
Harry Wallin /sd
Riitta Prusti /sd
Mikko Elo /sd
Kalevi Olin /sd
Tuula Haatainen /sd
Susanna Rahkonen /sd
Rakel Hiltunen /sd
Tero Rönni /sd
Jukka Gustafsson /sd
Arto Seppälä /sd
Ilkka Taipale /sd
Kari Rajamäki /sd
Sulo Aittoniemi /alk
Matti Vähänäkki /sd
Reijo Laitinen /sd
Lauri Oinonen /kesk
Saara Karhu /sd

Klaus Hellberg /sd
Unto Valpas /vas
Annika Lapintie /vas
Pirkko Peltomo /sd
Raimo Mähönen /sd
Pertti Turtiainen /vas
Matti Kangas /vas
Veijo Puhjo /vas
Anne Huotari /vas
Jaakko Laakso /vas
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Mikko Kuoppa /vas
Mikko Immonen /vas
Ismo Seivästö /kd
Leena Rauhala /kd
Sakari Smeds /kd
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Toimi Kankaanniemi /kd
Eero Lämsä /kesk
Pekka Vilkuna /kesk
Virpa Puisto /sd